

Leren op het Mediacollege Amsterdam

Het onderwijsconcept van het Media college Amsterdam (Ma) is omschreven in het speciaal voor het Ma ontwikkelde 'Cirkelleren.' In dit onderwijsconcept wordt de productielijn van een grafisch product als uitgangspunt genomen. Alle opdrachten volgen de fasering: onderzoek, creatie, realisatie en presentatie. De communicatie en de evaluatie moet elke fase ondersteunen. Dit concept is in 2006 geïntroduceerd.

De leerling moet in het onderwijsmodel 'Cirkelleren' zijn informatie zelf verwerven en zijn planning, afstemming, communicatie en procesbewaking zelf verzorgen. De leerling moet zijn motivatie halen uit het zelf kiezen wat en hoe hij iets wil leren.

Leren op de afdeling

De MBO2 opleiding Mediaproductie van het Ma, waar ik het meest lesgeef, heeft het onderwijsconcept 'Cirkelleren' opgenomen in de studiegids 2009-2010. Het Ma noemt het 'Cirkelleren' niet meer in de visie op het onderwijs sinds de site in december 2009 is vernieuwd. Ongetwijfeld heeft dat te maken met de kritiek van de inspectie dat het projectonderwijs van het Ma te weinig traceerbare uren onderwijs produceert en daardoor de urennorm van het voorgezet onderwijs niet haalt. Het niet kunnen waarmaken van verwachtingen bij de leerlingen zoals individuele keuze vrijheid en intensieve tumorbegeleiding die genoemd worden bij het 'Cirkelleren' op de oude site zijn ook kritiekpunten in het rapport van de inspectie en redenen om het 'Cirkelleren' niet meer te noemen op de site. Verder wordt het 'Cirkelleren' niet meer door alle afdelingen gebruikt als methode voor het inrichten van het onderwijs.

De vaardigheden die leerlingen van het eerste jaar MBO2 moeten leren, zijn competenties waaraan een toekomstig Sign-maker moet voldoen en die zijn beschreven in het Sign kwalificatiedossier. Uitgangspunt voor de begeleiding van

de leerlingen is de beroepshouding die ook wordt beschreven in het kwalificatiedossier. Elk rapport dat de leerlingen krijgen bestaat uit de behaalde kwalificaties per vak en een door de docenten gezamenlijk ingevuld oordeel over de beroepshouding van de leerling.

De didactiek van een Ma-afdeling is beschreven in het eigen teamplan van die afdeling. Dat is nog niet te lezen in het teamplan van de afdeling MBO2.

De praktijkvakken gebruiken een gestuurde instructie; de opdrachten worden op papier aangeleverd en alle handelingen zijn daarin stap voor stap beschreven. Na de toelichting en de demonstratie van de docent moeten de leerlingen alle handelingen zelfstandig uitvoeren. De docent is wel aanwezig in het lokaal en stimuleert de leerling tot zelfstandig oplossen van zijn vragen.

De meeste vakken beantwoorden aan deze opzet. De leerlingen worden begeleid en aangemoedigd om antwoorden te vinden op de vragen die ze moeten beantwoorden en om de handelingen die ze moeten verrichten met elkaar te bespreken. De docent observeert of dat lukt en bekijkt waar hij de leerling moet helpen. Bij het observeren en ongevraagd helpen is het verschil tussen docenten groot. Sommigen lopen rond en bevestigen de handelingen, anderen luisteren en doen op enige afstand werk achter een computerscherm. Deze docenten komen in actie als het rumoerig wordt of als er vragen worden gesteld door leerlingen waarop medeleerlingen geen antwoord weten. De verschillende doceerstijlen zijn nog geen onderwerp van gesprek voor het team of de teamleider.

Leertheorieën en Ma

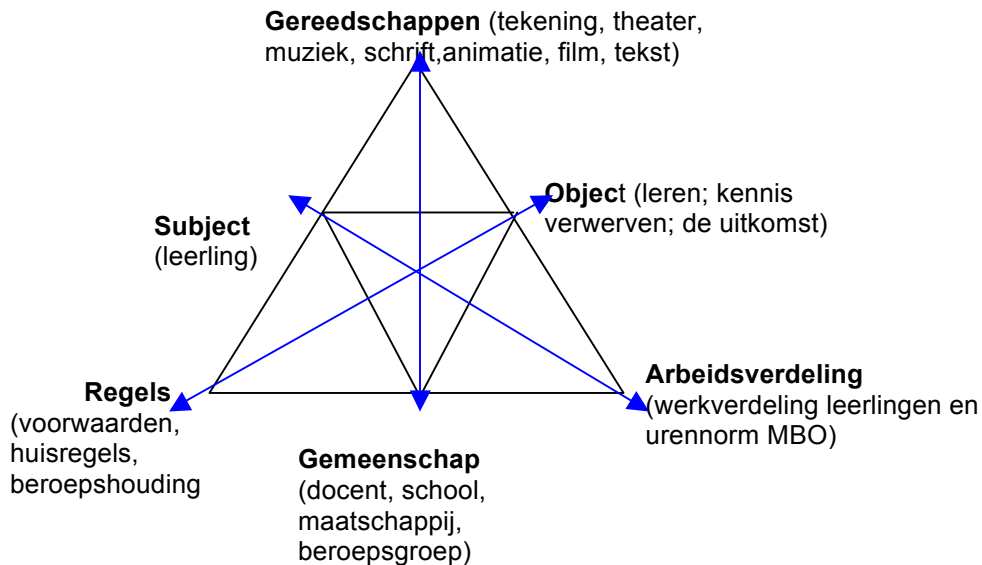
Aan het onderwijsconcept 'Cirkelleren' ligt het onderwijsconcept sociaal constructivisme ten grondslag zoals uitgebreid is beschreven in de interne notie "Cirkelleren, het onderwijsconcept van het Grafisch Lyceum Amsterdam in de competentiegerichte kwalificatiestructuur" uit 2005. Grafisch Lyceum Amsterdam is de oude naam van het Ma. Kennis wordt niet omschreven als absolute kennis maar als een persoonlijke verworvenheid. Het leren wordt beschreven als een proces van betekenis geven en een proces van leren door kennis toe te passen in een beroepsomgeving. In de interne notitie uit 2005 wordt het 'Cirkelleren' helemaal uitgewerkt en gecombineerd met de competentiestructuur. Het sociaal constructivisme van het cirkelleren wordt uitgewerkt in termen van metacognitieve vaardigheden (oriënteren, werkplannen, strategieën gebruiken, leerproces bewaken) naast sociaal communicatieve (van luisteren, voorzitten, notuleren tot enquêteren) en affectieve (concentreren, motiveren, waarderen, uitdagen, klantvriendelijkheid empathie, betrokken zijn) vaardigheden. Het activeren van voorkennis wordt beschreven in cognitieve leervaardigheden, samen met het verdiepen van de leerstof. Dit laatste als een eigen keuze van de leerling. Hoe deze vaardigheden in de projecten verwerkt worden wordt niet duidelijk uit de notitie.

De opdrachten in de MBO2 opleiding zijn in de praktijk meestal stap-voor-stap-opdrachten. Bij de algemeen vormende vakken zijn de opdrachten meestal gericht op vaardigheidstrainingen. Bij kunst worden de leerlingen meestal aangezet tot nadenken en vanuit het denkproces ontstaan producten. Miedema en Marzano (2008) ontwaren in het leren twee patronen: het doen en het denken. Bij het doen gaat de meeste tijd zitten in het inslijpen van handelingen, zoals bij de praktijkvakken. Hier is behaviorisme, de leertheorie van het leren als gedragsverandering, van toepassing met het herhalen van handelingen en belonen of negeren (straffen) van de docent. Bij het denken van Miedema en Marzano ligt het zwaartepunt op “betekenis geven”, wat meer toegepast wordt bij het vak kunst. Dat denken past binnen het sociaal constructivisme. Bij de algemeen vormende vakken gaat het om opdrachten die zorgen voor het inslijpen van de taalregels door herhaling. De grammatica begrijpen en toepassen valt onder betekenisgevend leren.

In de projecten van het MBO2: “kladblok”, “mijn cultuur”, “de kalender” en “ontpopt” worden producten en kennis opgedaan in verschillende trainingen toegepast bij een grafisch product. Achtereenvolgend zijn dat een kladblok, een brochure, een kalender en een website. Aan de eerste twee projecten doen alle leerlingen van het eerste jaar mee en is er nog geen sprake van samenwerking, wel van planning, organisatie, deadlines en presentaties. De deelnemers aan de laatste twee projecten “kalender” en “ontpopt” zijn een selectie uit de eerste hele groep MBO2 leerlingen. Zij presteren een of twee niveaus hoger, MBO3-4, dan hun vooropleiding aangeeft. De projecten kalender en website zijn gericht op samenwerking: het met elkaar plannen, organiseren en presenteren van het grafische product. Deze projecten volgen de cyclus van het cirkelleren. De begeleiding van de eerste twee projecten wordt volgens het bestaande rooster door de docenten gedaan. Voor de twee andere projecten worden tutores aangesteld die een groepje leerlingen begeleiden die samen een opdracht uitwerken.

Volgens de leertheorie van het ‘Cirkelleren’ uit de interne notie uit 2005 moet de leerling motivatie putten uit het feit dat hij zelfstandig kan werken; zelf bepalen wat hij leert. De leerlingen raken gemotiveerd door de projecten omdat ze worden aangezet hun vak- en maatschappelijke kennis te gebruiken voor een gezamenlijk grafische product dat voldoet aan de eisen van de praktijk. Daarmee liggen de projecten op MBO3-4 niveau in lijn van het sociaal constructivisme, immers naast de beroepspraktijk krijgt de samenleving een plek in de opdrachten. In uitwisseling met de andere leerlingen, het beroepsveld en de maatschappij leren de leerlingen in de MBO3-4 projecten hun handelingen en vaardigheden in te zetten voor een grafisch product. Projecten die aan deze criteria voldoen zijn de laatste twee projecten van het MBO2 “kalender” en “ontpopt” en de projecten van podiumtechniek waar ik aan deelneem: “Salon” en “Werkveldoriëntatie.” In het project “Salon” bestuderen de leerlingen kunst- en theatergeschiedenis tijdens musea bezoek en gebruiken die kennis als basis voor een toneelstukje. Een mooi voorbeeld van cultureel sociaal

constructivistisch leren. Evenals het project “Werkveldoriëntatie” waarbij de leerlingen alle theaterdisciplines onderzoeken in theorie en in praktijk; voor elke discipline een Arbo-veilig theater ontwerpen en uitvoeren in maquette op schaal. Het leren heeft als doel het kunnen handelen, het kunnen toepassen van kennis met gebruik van gereedschappen als taal, muziek en dergelijke, in interactie met de andere leerlingen, de maatschappij en het toekomstig beroep. Deze verschillende krachten worden weergegeven in de driehoek van Engeström (1996) Het gereedschap, de arbeidsverdeling en de schoolregels vormen de voorwaarden voor het onderwijs. Binnen die driehoek bevindt zich de driehoek van het leerproces, een proces van de leerling en de gemeenschap die samenkomen in het verwerven van kennis.

driehoek van Yrjö Engeström (1996)

Conclusie

Het ‘Cirkelleren’ van het Ma dat als uitgangspunt heeft de productiefase van het grafisch product: onderzoeken, creëren, realiseren en presenteren, is niet toereikend om het onderwijs te beschrijven dat op het Ma gegeven wordt. De kennis in de vorm van trainingen die daarna verwerkt wordt in een

praktijkopdracht hebben geen plek in het 'Cirkelleren'. Het onderzoek is vaak een deel van de training. Ook de begeleiding van de docent en de verschillende rollen die hij daarbij kan vervullen worden niet beschreven in het 'Cirkelleren'. Verder is het voldoen aan de urennorm een probleem bij het 'Cirkelleren'. De driehoek van Engstrom geeft meer mogelijkheden om de Ma projecten te beschrijven. De verhouding tussen media (gereedschap) en docent, beroepspraktijk (leergemeenschap) geeft meer structuur aan de opdrachten. De regels van de school en de maatschappij in verhouding brengen tot de kennisoverdracht geeft het Ma meer waarborg op onderwijs volgens de huidige norm van inspectie. Als deze driehoek uitgewerkt zou worden met als basis de projecten die nu uitgevoerd worden in de lespraktijk zouden de verschillende facetten van de projecten beter beschreven kunnen worden en de urennorm per project verwerkt worden.

De begeleiding van de projecten is geen onderdeel van het 'Cirkelleren' In de cirkel wordt "communiceren" vermeld maar geen doelen voor de begeleiding of rollen van de docent. *Scaffolding* kan daarbij helpen om precies die begeleiding aan de leerling te geven die hij nodig heeft bij de ontwikkelen van de naaste zone van elke leerling en zo de taak voor de begeleiding veel duidelijker maakt: observeren en begeleiden van elke leerling. De begeleiding zorgt dat de leerling zijn kennis kan opbouwen als een steiger waarbinnen een project wordt gebouwd. Door verschillende rollen die de docent kan spelen in een project te benoemen kunnen docenten beter worden ingezet in het project. Rollen kunnen zijn: regisseur, ontwerper, directeur, instructeur, modulator, observator, stagemanager, medespeler, medewerker, kunstenaar enz.

Netty Gelijsteen, 22 januari 2010

Bronnen:

Blom, Peter, et al (2005); *Cirkelleren: het onderwijsconcept van het grafisch lyceum amsterdam in de competentiegerichte kwalificatiestructuur*. Interne publicatie Media college Amsterdam.

Engeström, Yrjö (2001); expansive learning at work: toward an activity theoretical reconceptualization, *journal of education and work*, vol. 14, no. 1, 2001

Inspectie van het onderwijs (2007) *verslag jaarlijks bezoek bij Mediacollege Amsterdam*; onderzoek 101992

Inspectierapport (2008) *kwaliteitsonderzoek Mediacollege Amsterdam*; onderzoek 103395

Kwalificatiedossier (2008-2009) *Beroepsopleidende en beroepsbegeleidende leerweg, deel B voor de opleiding printmedia*,

Mediacollege Amsterdam (2009 a); *brochure 2009- 2010*

(2008 b); *Ontwikkel Onderwijs- en examenregeling*

2008- 2009 MBO niveau 2 en 3

(2009 c); *studiegids Printmedia 2009- 2010*

(2009 d); *studiegids Signmaker 2009- 2010*

(2009 e); *teampplan Mediaproductie 2009- 2010*

Schutter, Jaqueline de (2006); *Cirkelleren, het onderwijsconcept van het Mediacollege Amsterdam*

Visie Ma (2010), www.ma-web.nl/home/over-ma/visie-ma.html; *Visie*, verkregen op 3 januari 2010

Copyright: 2000-2002

Dhert, Stijn (2000-2002); *Actief en constructief leren: scaffolding als instructietechniek*,

<https://www.kuleuven.be/algdid/difdyn1.php3?klikt=cmaps1tac331-03&gr=1>

verkregen op 5 februari 2010